

ÎNTRE LUMI ȘI ÎNTRE EPOCI. MORMÂNTUL UNUI CĂLĂREȚ RĂZBOINIC ÎN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI*

Dragoș MĂNDESCU^a, †Florin MOȚEI^b

^a Muzeul Județean Argeș, Pitești, România; e-mail: dragos_mandescu@yahoo.com

^b Muzeul Județean de Istorie Brașov, România

Keywords: weapons, horse harness, funerary inventory, inter-regional connections, late Hallstatt

Abstract: In September 2021, a series of metal artefacts found with a metal detector in the “Bod – Podu Oltului area” were handed over to the Brașov County Directorate for Culture. Once they entered the collection of the Brașov County History Museum, these objects manage to homogeneously illustrate the elaborate panoply, with a pronounced Scythian colouring, of a mounted warrior from the 5th century BC. The cremated bones with which they were found speak of an incineration grave. The paper addresses the essential aspects of this discovery (specifications on the place from which the materials were extracted, the typology and origin of the weapons and horse harness pieces, the chronology of the presumed grave supported by a radiocarbon date) and its significance (probably one of the best-equipped Ha D warriors in all of Transylvania). This tomb with a spectacular funerary inventory, located near well-known pieces of oriental workmanship previously discovered in the south-eastern corner of Transylvania (Dobolii de Jos, Bartolomeu), is able to contribute significantly to the nuanced understanding of the complex archaeological landscape of the region, from the transition between the Early and the Late Iron Age. This is an area towards which four of the major trans-Carpathian passes converge (Rucăr-Bran, Teleajen, Buzău and Oituz), therefore always exposed to inter-regional contacts.

Cuvinte-cheie: arme, harnașament, inventar funerar, contacte inter-regionale, Hallstatt târziu

Rezumat: În septembrie 2021, la Direcția Județeană pentru Cultură Brașov era depusă o serie de piese metalice găsite cu detectorul de metale în „zona Bod – Podu Oltului”. Intrate apoi în colecția Muzeului Județean de Istorie Brașov, aceste piese reușesc să ilustreze omogen panoplia elaborată, cu o pregnantă coloratură scitică, a unui războinic călare din secolul al V-lea a.Chr. Oasele calcinate alături de care au fost găsite vorbesc despre un mormânt de incinerare. Articolul abordează aspectele esențiale ale acestei descoperiri (precizări asupra locului din care materialele au fost extrase, tipologia și originea pieselor de armament și de harnașament, cronologia prezumtivului mormânt, sprijinită inclusiv pe o dată radiocarbon) și semnificația sa (probabil unul dintre războinicii Ha D cei mai bine echipați din întreaga Transilvanie). Acest mormânt cu inventar funerar spectaculos, aflat în apropierea unor bine-cunoscute piese de factură orientală descoperite anterior în colțul sud-estic al Transilvaniei (Dobolii de Jos, Bartolomeu), este în măsură să contribuie semnificativ la nuanțarea complexului peisaj arheologic al zonei, la cumpăna dintre cele două epoci ale fierului. Este o zonă către care converg patru dintre pasurile transcarpatice majore (Rucăr-Bran, Teleajen, Buzău și Oituz), prin urmare dintotdeauna expusă contactelor inter-regionale.

CONTEXTUL DESCOPERIRII

La începutul lunii septembrie 2021, Direcția Județeană pentru Cultură Brașov primea în custodie două loturi consistente de materiale arheologice descoperite cu detectorul de metale, predate la câteva zile distanță între ele, de aceeași persoană. Primul lot, predat la 6 septembrie, era alcătuit din 40 de piese din „aliaj de cupru” (37 de vârfuri de săgeți, un „nasture”, două „paftale cu decor complex”), două piese din fier (un „pumnal” și un „mâner de unealtă”) și un fragment ceramic dintr-un vas lucrat cu mâna. Din cel de-al doilea lot (predat la 10 septembrie), făceau parte alte 54 de vârfuri de săgeți din „aliaj de cupru”, două piese din fier (o cataramă și un alt „mâner de unealtă sau de armă”), trei fragmente ceramice și circa

20 de fragmente mici de oase calcinate. Găsitul a declarat că le-a scos din pământ în urma detectării de metale în „zona Bod – Podu Oltului”, așadar, în marginea de nord-est a județului Brașov. De altfel, majoritatea pieselor păstrau încă depuneri de sol pe suprafață. Direcția Județeană pentru Cultură Brașov a încredințat artefactele și oasele calcinate Muzeului Județean de Istorie Brașov, muzeu în a cărei colecție arheologică au și intrat după îndeplinirea tuturor formalităților ce se obișnuiesc în astfel de situații.

Încă de la prima examinare a pieselor în muzeu, regretatul coleg arheolog și muzeograf Florin Moței (1973–2024) a realizat că există suficiente argumente în sprijinul unei proveniențe comune a celor două loturi. Complementaritatea și caracterul omogen al elementelor componente (arme, piese de harnașament, fragmente ceramice și oase calcinate – Fig. 1) care deja sugerau inventarul unui mormânt de incinerare, marea asemănare a săgeților și prezența acelorași urme de oxizi și de depuneri din solul de zacere, închis la culoare – toate împreună indicau faptul că piesele celor două loturi ar putea să

* Articolul de față a fost inițial prezentat sub forma unei comunicări în cadrul sesiunii anuale de comunicări științifice a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” București, „Metodă, teorie și practică în arheologia contemporană. In memoriam Eugen Nicolae”, 26–28 martie 2025.